

Ο Ισίδωρος Ζουργός μιλά στο «Π» για «Παλιές και νέες χώρες»

Το βιβλίο είναι εξώστης για να ατενίσεις τον κόσμο

Η περιβόητη έμπνευση δεν είναι ένα ευτύχημα που πέφτει από τον ουρανό με φόντο ένα ηλιοβασίλεμα, αναφέρει ο συγγραφέας Ισίδωρος Ζουργός, ο οποίος θα βρεθεί στο αναβαθμισμένο Limassol International Book Fair



Συνέντευξη στον
Μιχάλη Σταύρου

Αναβαθμισμένο για τρίτη συνεχής χρονιά το Limassol International Book Fair ανοίγει τις πύλες του στο βιβλιόφιλο κοινό και όχι μόνο στις 22-24 Νοεμβρίου στους Χαρουπόμλους Λανίτη στη Λεμεσό. Η 3η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Λεμεσού θα κηρύξει την έναρξη των εργασιών της στις 22 Νοεμβρίου με το Limassol International Book Fair Conference, το ολοήμερο διεθνές επαγγελματικό συνέδριο. Στη Σκηνή στις 23 Νοεμβρίου θα βρεθεί και ο γνωστός συγγραφέας Ισίδωρος Ζουργός για να μιλήσει με τον δημοσιογράφο Χρήστο Μιχάλαρο με αφορμή το τελευταίο του μυθιστόρημα «Παλιές και νέες χώρες» από τις εκδόσεις Πατάκη. Λίγο πριν φτάσει στην Κύπρο μιλήσαμε για το φεστιβάλ και τη σημασία του βιβλίου.

Θα μπορούσε να βοηθήσει ένα φεστιβάλ ώστε να πείσουμε περισσότερους αναγνώστες να διαβάσουν βιβλία;

Πιστεύω πως ναι. Προφανώς, το να δημιουργούμε καινούργιους αναγνώστες είναι ένας διαρκής αγώνας και χρειάζεται συνεχής ανατροφοδότηση ερεθισμάτων. Ένα φεστιβάλ μπορεί να είναι επιχειρησιακός βραχίονας μιας τέτοιας προσπάθειας. Οι εκθέσεις βιβλίου είναι ένα είδος γιορτής και μέσα από αυτήν την ατμόσφαιρα μπορούμε να τονίσουμε ιδιαίτερα στους νέους ανθρώπους πως η ανάγνωση είναι και απόλαυση και όχι άχαρο και κοπιώδες καθήκον.

Γιατί ο κόσμος δεν διαβάζει βιβλία;

Ας πούμε για την Ελλάδα ειδικότερα. Οι παλαιότερες γενιές, στα λαϊκά στρώματα κυρίως, έπασχαν από λειτουργικό αναλφαβητισμό. Ήταν οι πόλεμοι, η προσφυγιά, η φτώχεια, ένα σωρό λόγοι που εμπόδιζαν τους ανθρώπους του καθημερινού μόχθου να έχουν σχέση με το βιβλίο. Ύστερα από αρκετές δεκαετίες απρόσκοπτης λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος οι αναγνώστες έχουν αυξηθεί μεν αλλά οι αναγνωστικοί δείκτες δεν βρίσκονται ακόμη σε μια επιθυμητή θέση. Υπάρχει λοιπόν και σήμερα πρόβλημα, κυρίως στη νέα γενιά, και αυτό το φαινόμενο δεν είναι μόνο ελληνικό. Σίγουρα κατά ένα μέρος ευθύνονται τα σχολικά προγράμματα, οι ανύπαρκτες βιβλιοθήκες, η μονίμως ανοιχτή τηλεόραση στα ελληνικά σπίτια, όμως νομίζω πως τον κύριο



Ο συγγραφέας Ισίδωρος Ζουργός θα βρεθεί στο Limassol International Book Fair στις 23 Νοεμβρίου.

ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟ

«Μπορούμε να τονίσουμε ιδιαίτερα στους νέους ανθρώπους πως η ανάγνωση είναι και απόλαυση και όχι άχαρο και κοπιώδες καθήκον»

λόγο παίζει η κυριαρχία της εικόνας μέσω διαδικτύου.

Τι θα λέγατε σε έναν νέο στο σήμερα που δεν διαβάζει βιβλία;

Θα του έλεγα κάποια από αυτά που συζητήσαμε παραπάνω: Ότι σύμφυτη με τη λογοτεχνική ανάγνωση είναι η απόλαυση και να μην θεωρούμε ότι το διάβασμα και τα βιβλία είναι μόνο άχαρος κόπος. Θα του τόνιζα πως με την ανάγνωση ενός πεζογραφικού έργου είναι σαν να έχουμε τη δυνατότητα να ζήσουμε και άλλες ζωές, αυτές των ηρώων. Ίσως, τέλος θα του ζωγράφιζα την παρακάτω εικόνα: Να φανταστούμε πως στεκόμαστε μέσα σε ένα κλεισμένο δωμάτιο χωρίς παράθυρα. Όταν δεν διαβάζουμε, κοιτάζουμε τον έξω κόσμο μέσα από τη στενή λωρίδα, μέσα από μια στενή λωρίδα. Αν είμαστε όμως αναγνώστες στο ίδιο δωμάτιο, αντικρίζουμε τον έξω κόσμο με την πόρτα ορθάνοικτη. Τελικά, δεν ξέρω αν η ανάγνωση μας κάνει καλύτερους ανθρώπους, σίγουρα όμως μας χαρίζει μια ευρυγώνια θέαση του κόσμου.

Θα μπορούσαν τα audiobooks να σπρέουν ξανά το κοινό στο βιβλίο;

Είναι πολύ ευχάριστο που η ακρόαση της λογοτεχνίας επανακάμπτει με τα audiobooks. Η δική μου γενιά και οι παλαιότερες μεγαλώσαμε με το θέατρο της Δευτέρας στο ραδιόφωνο και με άλλες τέτοιες εκπομπές. Η ακρόαση νομίζω πως είναι μια γοητευτικότερη παιδευτική διαδικασία. Δεν απαιτεί την απόλυτη προσήλωση της εικόνας, οπότε μπορεί να προσαρμοστεί ευκολότερα στην καθημερινή ζωή. Ακούς με τα χέρια ελεύθερα κάνοντας δουλειές, περπατώντας, ταξιδεύοντας με τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Η ακρόαση είναι στενός συγγενής της ανάγνωσης, αν όχι η ίδια η αναγνωστική λειτουργία με άλλο φόρεμα. Είναι αυτονόητο πως βάζοντας την ακρόαση στην καθημερινότητά μας φέρνουμε και το βιβλίο πιο κοντά.

Τι είναι το βιβλίο σήμερα;

Ό,τι ήταν και τους τελευταίους αιώνες, καταφύγιο αλλά και εξώστης για να ατενίσεις τον κόσμο. Στην πρώτη περίπτωση μια ευκαιρία για γόνιμη ενδοσκόπηση, καθώς την ώρα που διαβάζεις για τη ζωή των άλλων διασταυρώνεσαι με τις δικές σου επιλογές και δοξασίες, αλλά και με τους δικούς σου φόβους. Στη δεύτερη περίπτωση γνωρίζεις τον κόσμο ζώντας με τις ζωές κάποιων άλλων. Με άλλα λόγια μπορείς να μετέχεις σε πολλές ζωές κι αυτό δεν είναι καθόλου λίγο.

Πώς αναμετωπίζετε τις προκλήσεις της συγγραφής σήμερα και πώς παραμένει ένας συγγραφέας παραγωγικός και δημιουργικός;

Νομίζω πως ο συγγραφέας μοιάζει με τον αθλητή που οφείλει να προπονηθεί καθημερινά και να φροντίζει τη φυσική του κατάσταση. Η δική μας προπόνηση είναι το διάβασμα και γενικότερα πολλαπλά καλλιτεχνικά ερεθίσματα: κινηματογράφος, θέατρο, μουσική, κ.ά. Όταν βρισκόμαστε σε περίοδο που γράφουμε, να το πω απλά,

αδειάζουμε. Όλα αυτά που ανέφερα προηγουμένως είναι ό,τι γεμίζει τη δεξαμενή μας. Τις ώρες της συγγραφής όλα τα αποθέματα με κάποιο τρόπο επιστρατεύονται.

Πώς επιλέγετε το θέμα σας κάθε φορά που θέλετε να γράψετε ένα βιβλίο;

Έχει ειπωθεί και είναι αλήθεια ότι πολλές φορές το θέμα είναι εκείνο που έρχεται και μας βρίσκει. Υπάρχουν, όπως φαίνεται, δυνάμεις του υποσυνείδητου μέσα μας που σε διασταύρωσή με τα εξωτερικά ερεθίσματα υπαγορεύουν το τι και το πώς. Ο συγγραφέας οφείλει να ακούει τέτοιου είδους οδηγίες, καθώς αυτές αποτελούν μέρος της συνολικής δικής του αλήθειας.

Πώς περνάει το προσωπικό στοιχείο και η πορεία σας στη συγγραφή;

Αναπόδραστα. Δεν μπορεί να ξεφύγει το πρόσωπό σου μέσα από τον λαβύρινθο τόσων λέξεων και προτάσεων. Και αν ακόμη επιθυμείς να κρυφτείς, να προσποιηθείς στο κείμενο πως δεν υπάρχουν αλλά κάποιος άλλος τα λέει όλα αυτά, θα υπάρχουν πάντα σχισμές, που θα σε φανερώσουν στα μάτια του προσεκτικού αναγνώστη.

Είναι το λευκό χαρτί το άγχος κάθε συγγραφέα ή η έμπνευση έρχεται κάθε φορά χωρίς να την προσδιορίζουμε;

Ο φόβος του λευκού χαρτιού είναι υπαρκτός, όπως και ο δίδυμος αδελφός του, αυτός της κουραστικής επανάληψης στη θεματογραφία όσο και στον τρόπο που διατυπώνεις αυτά που σκέφτεσαι. Γενικώς στη γραφή όπως και σε κάθε καλλιτεχνική δημιουργία οι φόβοι είναι πολλοί. Σε ό,τι αφορά την έμπνευση, μου έχει δοθεί η ευκαιρία να το πω και άλλες φορές και θα το επαναλάβω. Η περιβόητη έμπνευση δεν είναι ένα ευτύχημα που πέφτει από τον ουρανό με φόντο ένα ηλιοβασίλεμα. Πρόκειται απλώς για το αποτέλεσμα μια συστηματικής και κοπιώδους ενασχόλησης ή και λατρείας ακόμη του

δημιουργού για την τέχνη του. Με άλλα λόγια, όσο πιο κοντά είσαι στη λογοτεχνία και στις ανηφορίες της, τόσο πιο συχνά θα σε επισκέπτονται οι Μούσες.

Τα περισσότερα βιβλία σας αγγίζουν την ιστορία. Είναι πιο εύκολο να πατάς σε ένα ιστορικό πλαίσιο από το να αναφέρεσαι στη σύγχρονη εποχή;

Το να πατάς σε ένα ιστορικό πλαίσιο νομίζω πως είναι πιο δύσκολο, γιατί ο ιστορικός χρόνος σε περιορίζει και συχνά σε λογοκρίνει στην κάθε παράγραφο. Τι φοράει ο ήρωας ενός μυθιστορήματος, τι συναντάει βγαίνοντας έξω από το σπίτι, τι τρώει, τι πίνει, τι αξιακό σύστημα τον καθορίζει και ένα σωρό άλλα.

Ποιες είναι οι Παλιές και Νέες Χώρες που αναφέρετε στον τίτλο του βιβλίου σας;

Ο όρος παλιές και νέες χώρες εντοπίζεται για πρώτη φορά στη συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913 με την οποία το Ελληνικό Βασίλειο προσαρτούσε στην επικράτειά του περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας όπως η Ήπειρος, η Μακεδονία, η Κρήτη κ.ά. Κατόπιν αυτή η διατύπωση πέρασε και στον καθημερινό λόγο, κυρίως στους κατοίκους της παλιάς Ελλάδας, ως σταδιακά έσβησε. Σήμερα συναντούμε τον όρο μόνο στην εκκλησιαστική διοίκηση. Σε ό,τι έχει να κάνει με το μυθιστόρημα οι πρωταγωνιστές η γυναικεία κατάγεται από τη Θεσσαλονίκη (Νέες χώρες) και ο άνδρας από την Αθήνα, από τις Παλιές χώρες. Οι αναγνώστες μπορούν μέσα από το μυθιστόρημα να διακρίνουν και έναν γενικότερο συμβολισμό για το τι είναι νέο και τι παλιό, πώς τα καινούργια παλιώνουν και τελικά εκτοπίζονται μέσα σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Πώς ξεκίνησε η ιδέα της συγγραφής του μυθιστορήματος;

Είχα κατά νου να γράψω μια ιστορία στην εποχή της περιβόητης ευτυχιωμένης εποχής, της Μπελ Επόκ, στις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, πριν από το σφαγείο των παγκόσμιων πολέμων του επόμενου αιώνα. Ενδιαφερόμουν όμως να βάλω και έναν προβληματισμό για το περιεχόμενο του όρου, καθώς για τους εργάτες και τους ακτήμονες γεωργούς εκείνη την εποχή δεν ήταν και τόσο ευτυχιωμένη. Ήθελα ακόμη να γράψω μια ερωτική ιστορία, όπου οι ήρωές της θα προσπαθούσαν να απεγκλωβιστούν από τον κοινωνικό ιστό της εποχής, όπως και να μιλήσω γενικότερα για τη μεταμορφωτική δύναμη της αγάπης. Κοντά σ' αυτά με ενδιέφερε μια υπόγεια συνομιλία των δικών μου λογοτεχνικών χαρακτήρων με δύο σημαντικούς συγγραφείς (ο καθένας με τον τρόπο του) εκείνης της εποχής, τον Ντοστογιέφσκι και τον μάγο των νεανικών μας αναγνωσμάτων, τον Ιούλιο Βερν, ο οποίος και εμφανίζεται ως φυσική παρουσία μέσα σε δύο σελίδες του βιβλίου μου. Τέλος, ήθελα να μιλήσω και για κάποια θεματικά κέντρα που μου κινούσαν πάντα το ενδιαφέρον, όπως η αφανής ζωή των υπηρετριών, οι φάροι και οι φαροφύλακες, κάποιες πόλεις εκείνης της εποχής.